

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. V. Non sunt in Deo Religio, Pietas, Observantia, Gratitude: secùs
Fidelitas, Misericordia, Liberalitas, & Magnificentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

tamen ut iudex, & ut legem promulgavit adversus peccatores, tenetur illos punire, ita ut, si non puniat, sit injustus & probant ex Pl. 49. v. 21. *Existimasti inique, quod ero tui similis.* Sed hoc valde displicet (inquit Felix sup. num. 5.) nam Deus *cujus vult miseretur, & quem vult indurat*, Rom. 9. v. 18. Rursus: nihil est, quod Deum obliget, ut puniat. Denique: sicut Deus circa condignum punit ex misericordia, ita ex eadem virtute poterit non punire. Propter quod dico, quod Deus ex debito legali punit, ut observetur lex, & propter bonum commune illorum, quibus data est lex, & propter ipsam Deum Legislatorem, qui ex sua voluntate, quæ est ipsa justitia, punit, si vult, vel parcat, si ei placeat. Ita Franc. Tu cogita, an plene satisfaciatur propositæ difficultati.

Restat unum argumentum, quod Aliqui movent, dicentes: iustitia vindicativa necessariò importat remotionem damni illati, & injuriæ compensationem: sed Deus nihil damni pati potest ab hominibus: ergo in Deo non est iustitia vindicativa. Respondet Felix sup. quod in bonis extrinsecis, scilicet honoris, & obedientiæ, potest Deus pati damnum ab hominibus, & ita poterit Deus removere hoc damnum puniendo. Secundo respondet eum S. Tho. 1. 2. q. 47. a. 1. ad 1. quod sufficit, ut nocuum sit alicui, qui sit sub providentia Dei, cum peccatum sit contemptus & injuria Deo facta. Sic ille. Hæc sunt verba D. Tho. *Dicendum, quod ira non dicitur in Deo secundum passionem animi, sed secundum iudicium iustitiæ, prout vult vindictam facere de peccato: peccator enim peccando Deo nihil nocere effectivè potest: tamen ex parte sua dupliciter contra Deum agit. Primum quidem in quantum eum in suis mandatis contemnit. Secundo, in quantum nocuum eum aliquid infert alicui, vel sibi, vel alteri: quod ad Deum pertinet, prout ille, cui nocuum est inferitur, sub Dei providentia, & tutela continetur.*

Itaque, ut finem imponamus huic controversiæ, quæ etiam est merè speculativa, & ad praxim proorsu impertinens; sufficit ad averendum hominem à peccato, ut sciat, Deum quodecumque etiam minimum, sive sit injuria facta respectu ejus, sive non, posse punire, & de factò punire, nisi ex divina sua misericordia poenam vel ex toto, vel ex parte remittat, prout ei placitum fuerit; nec aliud intendit nostra Conclusio, quæ proinde verissima est; quidquid sit de formali ratione iustitiæ vindicativæ, an scilicet hæc virtus distincta sit, vel non distincta ab aliis virtutibus; utrum appellanda sit iustitia commutativa; vel legalis. Elige quod placeat. Progredior ego ad virtutes, quæ communiter habentur partes potentiales iustitiæ, propter similitudinem, quam cum iustitia propriè dicta habent, quatenus sunt ad alterum; tamen à propria ejus ratione deficiunt, vel quia non respiciunt æquale, vel quia non respiciunt debitum legale, ad quod reddendum quis lege astringitur, sed tantum morale, ad quod reddendum quis obligatur so-

lùm ex honestate virtutis. Porrò de his partibus potentialibus seu potestativis quæritur impræsentiarum; an spectatis earum propriis officiis, & objectis, repugnent inesse voluntati divinæ. Accipe responsonem:

CONCLUSIO V.

Non sunt in Deo Religio, Pietas, Observantia, Gratitude: secus Fidelitas, Misericordia, Liberalitas, & Magnificentia.

Sicut statim dixi, dupliciter deficiunt aliquæ virtutes, quæ tamen sunt ad alterum, à propria ratione iustitiæ; nimirum, vel quia non respiciunt æquale; vel quia non respiciunt debitum legale, sed morale tantum. Prioris generis sunt Religio, Pietas, & Observantia; nam Religio versatur circa jus reddendum Deo; Pietas circa jus reddendum parentibus ac patriæ; Observantia autem circa jus reddendum Superioribus: porrò Deo, parentibus, ac patriæ, & Superioribus non potest jus suum reddi ad æqualitatem, ut est communis sententia. Posterioris generis sunt Veritas seu Fidelitas, Gratitude, & Vindicatio, quæ ita pertinent ad morum honestatem, ut absque illis ea servari nequeat. Item Liberalitas, Magnificentia, Amicitia, Charitas, Affabilitas, Eutrapelia, Misericordia, quæ solum pertinent ad perfectionem morum honestatem, ita ut sine illis ea possit servari. Ita communiter DD. qui tamen inter se discrepant circa existentiam earum in Deo, ut patebit ex dicendis.

Enimverò nonnulli ponunt in Deo Gratitude, quam prima pars nostræ Conclus. ab eo excludit. Inveniuntur etiam, qui à Deo excludunt Magnificentiam, quam secunda pars nostræ Conclus. in eo ponit. Rogat aliquis: equæ ratio excludendi à Deo Gratitude? Jam edissero. Religio inclinatur ad debitum cultum exhibendum alteri, tanquam primo principio, & supremo Domino omnium rerum; Pietas ad exhibendum honorem & obsequium alteri, tanquam secundario principio illius, qui exhibet honorem & obsequium; quale principium sunt parentes, patriæ, & ad illos reducuntur affines ac sanguine juncti; Observantia (cujus partes sunt dulia & obedientia) ad exhibendum honorem & obsequium alteri ratione dignitatis, & eminentiæ supra eum, qui exhibet honorem, & obsequium; denique Gratitude ad referendam gratiam pro beneficiis ab alio acceptis: at Deus non potest inclinari ad alterum, tanquam primum aut secundarium principium Dei, vel tanquam Superiorem Deo, aut talem, à quo Deus beneficium acceperit; hoc liquidem est contra rationem entis supremi & independentis, ut patet: ergo in illo non est formaliter

92. Partes potentiales iustitiæ sunt in duplici differentia. Prioris generis.

Posterioris generis.

93. Aliqui ponunt in Deo gritudinem.

Ratio eam à Deo excludendi.

Smifug:

Religio, Pietas, Observantia, Gratitude, spectatis harum virtutum propriis officiis, & objectis. Ita probat primam partem nostræ Concluf. Smil. sup. n. 80. Brevius probatur: quia omnes hæ virtutes respiciunt alterum, ut superiorem vel excellentiorem: Deus autem non habet superiorem aut excellentiorem. Nec obstat; quod beneficium possit fieri æquali; nam quatenus respicit benefactorem, superiorem respicit: etenim, qui beneficium suscipit, hoc ipso efficitur quasi inferior. Hinc D. Tho. 2. 2. q. 106. a. 3. in corpore: Benefactori (inquit) in quantum huiusmodi, debetur honor & reverentia, eò quod habet rationem principii. Si rationem principii, ergo & rationem superioris. Quid miramur? Beneficium est pura gratia, sive aliquid planè alteri indebitum, quo ipse aliquo modo indiget; ergo benefactor aliquo modo est principium, & per consequens superior.

Præcluditur
evanso.

S. Tho.

94. Sed nunquid nostra opera sunt aliquid planè indebitum Deo, quo ipse aliquo modo indiget? Audi Plal. 15. v. 2. Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Scitè ergo dixit Apostolus Rom. 11. vers. 35. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? scilicet ex gratitudine? Dices: ille, qui efficit opera supererogationis, seu consilii. Sic enim servus potest efficere aliqua opera supererogationis, quæ Dominus ex gratitudine teneatur præmiari: quidni similiter Deus opera consilii?

Nunquidem
opera consilii.

Respondetur: opera consilii non esse beneficium, ut patet ex descriptione ejus, statim adducta; sed obsequium, & servitium, multis titulis Deo debitum; ut patet, titulo creationis, gubernationis, gratitudinis &c. Et quàmvis Deus haud stricto præcepto ea opera à nobis exigit; possit tamen exigere, si veller. Undè ex eadem virtute Deus præmiatur opera præcepta, & consilii. Porò disparitas inter servum & Dominum, & inter hominem & Deum, est; quod servus, quæ homo, sit æqualis Domino; atque idè non sunt sub ejus dominio vita, & membra servi, neque omnes actiones; sed illæ tantùm, quæ sunt proportionatæ humano servitio; at verò homo est servus Dei quoad omnia. Et sanè opera præcepta non præmiari ex gratitudine, colligitur apertè ex illo Luc. 17. v. 9. & 10. Nunquid gratiam habes servo illi, quia fecit, quæ ei imperaverat? Non puto. Sic & vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutilis sumus: quod debuimus facere, fecimus. Igitur in Deo non est gratitudo; sed omnia opera meritoria de condigno, sive præcepta, sive consilii, præmiatur ex justitia, ut antè dictum est.

Opera præcepta non
præmiantur
ex gratitudine.

95.

An prima
pars Concluf.
tantùm sit vera
si Deus
absolutè
spectetur.

Fateor, reponit quispiam, in Deo absolutè spectato: at verò quatenus una persona divina procedit ab alia, vel quatenus procedit ad aliam, adèdque una persona mittitur ab alia, quidni possit aliam respicere, ut primum principium sui esse, & ut principium proximum, & ut digniorem, & ut beneficii alicujus sibi præstiti auctorem; atque adèd ad illam inclinari per virtutem Religionis, Pietatis, Obser-

vantia, Gratitude, & prius illo prioritate originis; & Pater & Filius respectu Spiritus sancti: & Pater & Filius sunt digniores Spiritu sancto; siquidem fecundi, Spiritus sanctus non; propter quod Nazian. Orat. 4. de Theologia, vocat Patrem majorem Filio, etiam secundum divinitatem, in quo sensu intelligit illud, Joan. 14. v. 28. Pater major me est. Saltem de Filio, ut misso in carne, seu in quantum est homo, dubitari non potest, quin minor sit Patre, adèdque respiciat Patrem ut majorem & digniorem. Nam hoc ad minus indicatur illo loco Joan. citato, quem sic frequenter Sancti exponunt, & ratione dictæ majoritatis in Patre; consequenter admittunt Filium divinum, ut hominem fuisse obediens Patri, ei que subjectum & servum, & orationem ac Sacrificium, adèdque Religionis exercitium Patri obtulisse.

Quocirca Filius divinus secundum professionem quidem ad intrà in Deo virtute Religionis, & Pietatis inclinatur in Patrem, ut proximum & unicum principium sui esse; virtute observantia, ut in digniore origine; & secundum processionem ad extrà inclinatur in Patrem virtute Religionis, Observantia (sub qua obedientiam comprehendendo) Gratitude, ut in primum principium suæ humanitatis, & ut simpliciter ac infinitè digniorem, ut præcipuum; ut omnis gloria & gratia Christi hominis beneficentissimum largiorem. Cùmque virtus non subijcitur in supposito, sed in natura (sub ea comprehendendo potentiam naturalem) quidni etiam dictæ virtutes possint admitti in Deo absolutè spectato, id est, secundum naturam divinam, comprehendendo sub ea voluntatem quasi potentiam naturalem? Denique; exercitium virtutis magis consistit in affectu, quàm in effectu, præsertim respectu Dei, ut constat ex D. Thom. 1. 2. quæst. 20. ergo potuit Verbum ante assumptionem humanitatem habere affectum exhibendi obsequium Religionis, Obedientia &c. in humanitate assumenda; sicut ab æterno habuit affectum assumendi humanitatem: ergo de factò exhibuit obsequium Religionis, Observantia &c. Deo Patri ab æterno.

Respondet Felix de Volunt. Dei cap. 7. diffie. 5. n. 1. quod cùm istæ virtutes sint ad alterum, necessarium est, quod sit alter in natura & voluntate, quæ est subjectum harum virtutum; & non sufficit esse alterum in persona; aliàs pietas non solum esset in Filio, & Spiritu sancto; sed etiam in Patre, cùm sit in voluntate omnibus communi, & consequenter, Pater esset sibi ipsi obediens.

Si dixeris: Inter Personas divinas est amicitia, & charitas. Responderet præfatus Auctor: Ad amicitiam non est necessarium, ut una persona diligat alteram, ut alteram, sed ut est una cum ipsa: nam diligit illam, ut habet bonitatem, vel essentiam divinam, quæ est motivum charitatis, & secundum hoc est unum cum altero.

tera: quod sit, ut talis charitas, & amicitia sit ipsamet, quâ Deus seipsum diligit, quoad hoc similis charitati, quâ nos diligimus, & dissimilis charitati, quâ nos diligimus Deum vel proximum; nam hæc est ad alterum. Ex quo constat, actum, quo Verbum voluit ab æterno subijci Patri, nostram naturam assumens, non fuisse obedientiæ, pietatis &c. quia non fuit ad alterum; eum fuerit essentialis, & communis toti Trinitati. Hucusque Felix. ex Theod. sup. n. 83 qui latius ea deducit, & despiciendo. Inferior aduertat, quod Hebr. 6. v. 16. dicitur: *Homines per maiorem sui jurant*. Et Psal. 109. v. 4. *Iuravit Dominus, & non penitebit eum*. Ergo, inter alios: Deus agnoscit Superiorem; ergo hæc virtutes possunt esse in Deo. Respondet Felix sup. quod ly *iurare* in Scriptura sumitur metaphorice, & ad similitudinem consuetudinis nostræ, qui utimur juramento ad significandam nostram veritatem, ut ait Athanasius serm. de Passione. Sic ille. Ac reverà Deum non jurare per maiorem sui, uti homines faciunt, expressis verbis significat Scriptura d. cap. 6. ad Hebr. v. 13. sequentis tenoris: *Abraham namque promittens Deum, quoniam neminem habuit, per quem iuraret, maiorem, iuravit per semetipsum. Ad quid? ad significandam immobilitatem consilii tui: sic enim dicit Script. eod. cap. v. 17. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hereditatis immobilitatem consilii sui, interposuit iurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solacium habeamus. Ubi omnis res immobiles, id est, immutabilis veritatis, vocat Dei promissionem, & iuramentum.*

Et ecce pervenimus ad secundam partem Conclus. quæ ponit in Deo Fidelitatem, sub qua comprehendo veritatem seu veracitatem, quæ ut putat Smil. sup. n. 111. non est virtus distincta à fidelitate, de quo postea. Prius ostendo hanc virtutem, seu has virtutes esse in Deo; etenim in proprio suo actu & objecto non reperitur aliqua imperfectio repugnans infinitæ perfectioni divinæ, siue, utraque est perfectio simpliciter; ergo Deo tribuenda. Antecedens probatur: quia Fidelitas est virtus, quâ quis vult implere, quod promissit; Veritas autem, seu Veracitas, virtus dirigens voluntatem ad hoc, ut quis loquatur conformiter menti suæ. Quæ autem imperfectio in adimplerione promissionis, & conformitate locutionis ad mentem loquentis? Nulla omnino. Hinc Apostolus ad Rom. 3. v. 4. *Est autem Deus verax; & omnis autem homo mendax.* Et 2. ad Timoth. 2. v. 13. *Ille (Deus) fidelis permanet, negare seipsum non potest.* Item ad Hebr. 6. v. 17. *Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum &c.* In quibus Scripturis (inquit Smil. sup. n. 101) notandum est, ita Deo tribui Veritatem, & Fidelitatem, ut non solum de facto, aut de potentia ordinata, non mentiar, aut non velit implere promissa, sed nec absolute possit mentiri, aut non velle implere promissa. Nam ad Hebr. 6. dicitur

simpliciter id esse impossibile, & 2. ad Tim. 2. dicitur, tam esse impossibile, Deum esse iofidelem, ac seipsum negare; id est, tam impossibile ac verè dicere, se non esse Deum; denique ad Rom. 3. ita dicitur Deus verax, quemadmodum omnis homo mendax; quod de actu intelligi non potest; cum constet, B. Virginem nunquam vel veniale mendacium commisisse; debet ergo intelligi de potentia, ita ut in homine quidem sit potentia mentiendi, non in Deo. Sic ille. Quod probè sciens D. August. lib. de Symb. ad Catechum. cap. 1. sic ait: *si mori potest (Deus) non esset omnipotens: si mentiri, si falli, si fallere, si iniquè agere, non esset omnipotens, quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus, qui esset omnipotens.* Deum autem mori, aut falli, vel iniquè agere, est absolute impossibile. Plura possent dici de hac impossibilitate; sed non sunt hujus loci, ubi tantum querimus, an veritas, & fidelitas ex proprio obiecto, & munere Deo repugnent. Et verò non repugnare, sed maximè convenire, manifestè apparet ex dictis.

Utrum autem hæc virtutes sint distinctæ in Deo, dissidium est inter Scolasticos. Smil. cum Aliis, quos citat, asserit, eas non distingui; sed simplicem Dei assertionem habere vim promissionis, & quidem promissionis juratæ. Ratio (inquit) est: quia eadem virtus inclinatur ad veritatem in verbis, seu signis æquipollentibus, & ad implendum, quæ dicta sunt, quando id necesse est, ad verificanda verba prius dicta, prout necesse est, quando quis non modo simpliciter asseruit, se quidpiam facturum (ad cuius assertionis veritatem sufficit, eum, quando id asserit, habere propositum implendi, etiam si postea non impleat; idèdque in nobis simplex assertio de aliquo, à nobis faciendo, obligationem facienda non inducit) sed etiam asseruit se obligando, sibi que injiciendo quandam implendi necessitatem, ac legem, quæ est assertio promissoria, ad cuius impletionem dicitur virtus fidelitatis inclinare, quæ proinde est eadem cum veritate. Quod si loquens sit talis, ut non possit asserere, se aliquid facturum, nisi se obligando ad faciendum, ipse assertio de aliqua re à se facienda, semper erit promissio: & si non possit asserere se facturum, nisi id affirmando sub infallibilitate primæ veritatis, semper ipse assertio de aliqua re, à se facienda, erit promissio jurata.

Hoc autem modo res se habet in Deo: cum enim dicit, se quidquam facturum, significat, se habere propositum faciendi immutabile (non enim divina voluntas mutari potest, ut patet) quo proposito sibi inducat necessitatem ex hypothesis ad implendum, quod dicit se facturum; & ita Dei assertio de aliquo à se faciendo semper est promissio: & cum asserit omnia, quæ asserit, sub infallibilitate suæ veritatis, quæ est veritas prima, sit, ut omnis ejus assertio de aliquo, à se faciendo, sit promissio jurata. Hæc tenens Theod. Sed (inquit Felix sup. num. 4.) licet hæc vera sint, satis probabile est, esse virtutes distinctas, ut docet Lessius lib. 2. de Justit.

S. Aug.

99.

An dictæ virtutes sint distinctæ in Deo.

Per Augustinum probatur.

Smiling.

100.

Assertio divina, de re aliqua faciendâ, est promissio jurata.

Felix, docet esse virtutes distinctas.

fr. cap. 18. dub. 8. & Alii. Nam cum promissio debeat esse alteri facta, debet connotare infirmationem, saltem virtualem, ut alter cognoscere possit talem promissionem. Rursus: Veracitas solum dicit inclinationem ad dicendum verum, fidelitas addit supra hoc inclinationem ad implendum promissum, quod sufficit, ut distinguantur. Sic ille.

101. Tu nota mecum, Lessium loco citato non agere de veritate, & fidelitate in Deo; sed in nobis, in quibus non solum probabile est, sed teste Felice eod. num. distingui certum est. Ergo videtur perperam citare Lessium pro ea sententia, quæ asserit, eas virtutes in Deo distingui. Et ratio disparitatis patet ex ipso Felice; nam probat distinctionem in nobis; quia potest quis aliquid affirmare, quod non promittit facere: jam autem omnis affirmatio Dei de aliquo faciendo, secundum Smil. & Alios, est promissio, idque jurata. Non ab uno, in-

Arguitur pro sententia Felicis.

quis: sed quæro, nunquid omnis assertio Dei est de aliquo faciendo? Patet, quod non; quia multa simpliciter asserit Deus, v.g. Deum esse trinum, & unum, Deum esse diligendum, & simile: sicut & homines multa asserunt sine respectu ad quiddam faciendum, in quibus proinde dictis hominum reperitur veritas sine aliqua fidelitate, cur non similiter in huiusmodi dictis Dei? Et si par est ratio, quare non dicimus, illas virtutes in Deo esse distinctas, si non in ordine ad ea, quæ Deus affirmat se facturum, saltem respectu eorum, quæ simpliciter affirmat sine ordine ad aliquod opus exterum? Tu dispice.

102. An promissio & iuramentum in Deo sint res distinctæ.

Explicatur Scriptura.

Ego quæro: si omnis assertio Dei de aliquo à se faciendo sit promissio jurata, quomodo rectè per duas res immobiles apud Apostolum ad Hebr. sup. intelligitur promissio, & iuramentum, ut ipsum explicat Smil. sup. n. 101? nam promissio jurata tantum est una res, cum iuramentum à promissione non distinguatur in Deo; sicut in nobis distinguitur, in quibus potest dari promissio non jurata. Et quid opus erat, ut Deus, promittens Abraham, juraret per semetipsum, cum omnis promissio Dei, sit promissio jurata? Respondetur: Scripturam loqui juxta ulum humanum seu consuetudinem hominum, qui non contenti simplici promissione, seu obligatione fidelitatis, exigunt novam obligationem iuramenti ad maiorem firmitatem. Undè nota, quod Apostolus dicat: *In quo abundantius volens Deus ostendere &c.* Ergo non erat necessarium, sed, ut sic loquar, superabundans iuramentum, ut Abraham sic melius intelligeret immobilitatem divinæ pollicitationis, quamvis alioqui sine iuramento debuisset eam credere. Et quis in nobis promissio, & iuramentum sunt duæ res, idèd Apostolus loquens secundum id, quod in hominibus est, promissionem divinam, & iuramentum vocavit duas res. Cui non placet hæc solutio, quærat meliorem.

103. Ego pergo ad virtutem misericordiæ, quam esse in Deo ubique Scripturæ sacræ insulant,

& ita obvia sunt, ut supervacaneum videatur eas referre. Et idem dico de SS. Patribus. Eius autem hæc misericordia efficitur effectus subveniendi alienæ miserie; quem constat non repugnare divinæ perfectioni; ergo rectè ponitur in Deo, sive sit virtus distincta à Charitate, sive non, secundum diversas opiniones, quæ hinc non libet examinare, quia ad nostrum propositum perinde est, quod quilibet sentiat, dummodò asserat, Misericordiam esse in Deo. Placet interim audire Scotum 4. dist. 46. qu. 2. Respondeo (inquit) Misericordia in nobis est habitus vel qualitercumque dicatur, forma, quæ volens miseriam alterius, ita quod primum inclinatur ad eam nolendi miseriam in alio; & hoc vel futuram, & tunc præterit ab illa, si potest; vel præsentem, & tunc relevat a miseria, si potest: & ex consequenti post operationem disponit ad passionem, scilicet displicentiam de miseria imminente, vel præsentem.

Sed nunquid hæc misericordia est in Deo secundum Doct. Subtilem? Attende quod sequitur: *Quantum ad secundum, prout scilicet misericordia inclinatur ad passionem illam, non est in Deo & ab illo videtur imponi principaliter nomen misericordiæ, exponendo Misericors etymologicè id est, miserum eorum habens: quia compatens miseria aliena in hoc habet cor miserum hoc est: commiserans in miseria. Sed quantum ad istam operationem nolendi miseriam sive imminente, sive præsentem, misericordia proprie in Deo est. Quod probatur de imminente; quia sicut nullum bonum evenit, nisi volente Deo: ita nihil prohibetur ne eveniat, nisi Deo nolente: multa autem miseria, possibiles evadere alicui, prohibentur, ne eveniant, ergo Deus habet nolle respectu illarum. Consimiliter de miseria præsentem, quia nulla miseria tollitur, nisi Deo nolente illam inesse: multa autem frequenter tolluntur, ergo &c. Multæ, inquam (juxta illud Plat. 102. v. 8. Longanimis & multum miseriorum) non omnes, ut clarum est. Quomodo ergo misericors Deus, cum non sit promptus ad tollendum miseriam; alioqui omnem tolleretur, potest nanque: cur ergo non facit? pro responsione. Nota ex Scoto sup. num. 3. De hac (inquit ille) misericordia potest distingui, sicut de male miseriam inesse; quia sicut distinguit Aug. in Deo velle antecedens, & consequens. ita potest in ea distingui duplex nolle respectu miserie; & sicut semper habet velle antecedens respectu boni creature, ita semper habet nolle antecedens respectu mali creature, prohibendi vel tollendi, juxta illud 1. ad Timotheo. 2. Vult, omnes homines salvos fieri. Sed sicut non habet semper velle consequens respectu boni; ita nec nolle consequens respectu mali amovendi.*

Primum autem nolle non est misericordis, sed secundum. Et illud potest distingui in hoc, quod vel habet nolle respectu mali imminenti totaliter, vel partialiter. Si primo modo, dicitur misericordia liberans, quæ scilicet excludit omne malum, vel imminens, vel jam præsens. Secundo modo dicitur misericordia parcens, vel mitigans, quæ scilicet non totum malum excludit, sed aliquam partem mali debiti isti secundum merita sua. Utroque autem modo miseri-

miserentia est in Deo, quia vel subvenit quibus-
dam, omnem miseriam imminuendo, vel
praesentem relevando; aliis autem partem miseriae de-
bitam dimittendo. Hoc praenotato. Ad argu-
mentum sup. positum respondet Doct. num. 4.
Misericors non infligit miseriam, nisi secundum re-
ctam rationem; nunc autem recta ratio aliquando di-
cat, miseriam aliquibus infligendam, ut secundum
aliquos appareat iustitia, ut in damnatione reprobo-
rum: & ideo non infligit ille poenam, nec permit-
tit nisi eo modo, quo eam infligi statuit cum miseri-
cordia, vel, cum dictamine rectae rationis. Tollit
ergo Deus miseriam, quando recta ratio di-
cat tollendam; quod sufficit, ut dicatur miseri-
corios; tamen non semper omnem tollat, quia
non semper recta ratio dicat, omnem esse
tollendam; sed aliquam esse infligendam, aut
permittendam.

Quintò, secundum Scotum sup. q. 4. n. 2.
Probabiliter tenetur, quòd in omni opere divino con-
sistat misericordia, & iustitia, juxta illud Psal.
14. v. 10. Universae viae Domini misericordia,
& veritas. Ad hoc etiam est ratio, quia artifex vol-
untate produens conformiter regulae suae, iustus est,
quia iustitia reddit unicuique, quòd sibi debetur, ar-
tificio maxime debetur, quòd concordet regulae suae:
Deus autem est talis artifex respectu omnis creaturae.
Similiter misericordia est in subveniendo indigentia
praesentis, ut non infir, vel futurae, quae imminet, ne
infir: Deus produendo quancumque creaturam sic
vel sic, subvenit indigenti; ergo &c. Sed, ut bene
Doct. advertit ibid. num. 3, haec ratio accipit
iustitiam, & misericordiam valde generaliter,
quia debitum istud artificiatum non est strictum;
& misericordia proprie non est, nisi ad suble-
vandam miseriam; non autem omnis defectus
est miseria. Plura ibi reperiet Lector de his
virtutibus, quae merentur dispici, sed nimis lon-
gum foret omnia hic referre. Ad propositum
nostrum sufficit, quòd misericordia, sive sit vir-
tus distincta à Charitate, sive solum actus in-
adequatus Charitatis, materialiter distinctus
ab alio actu, ex distinctione objecti materialis,
quòd, inquam, non repugnet ex proprio suo
objecto formali, aut materiali, perfectioni divi-
nae, & ideo admittenda in Deo.

Hic porò virtuti similis est Liberalitas, &
Magnificencia: nam (inquit Smil. sup. n. 98.)
in beneficii exhibitione gratuita, & quidem ex
benevolentiae affectu, conveniunt; differunt ta-
men, quòd illa praestet beneficium ad subveni-
endum miseriam alterius; istae vero abstrahat
ab hoc in beneficii exhibitione, & aequè in
non miseris, ac miseris se effundant. Quòd
tamen discrimen videtur accidentale; quia for-
male motivum est idem, nempe diligibilitas
proximi propter ipsum; hoc enim motivum
inclinat tam ad praestanda bona, miseriam proxi-
mi sublevantia, quam alia; qui enim diligit
aliquem propter ipsum, vult illi quodcumque
bonum, cuius est capax; & ideo cum Miseri-
cordia, Liberalitas, & Magnificencia incli-
nent ad praestandum proximo beneficium pro-
pter ipsum, videntur esse eadem virtus, & con-

sequenter esse eadem virtus cum charitate (na-
turali vel supernaturali) erga proximum, à
qua misericordiam non distingui, antea osten-
sum est. Sic ille. Sed an bene ostensum sit, est
alia quaestio, quae non est huius loci, & ideo
supersedeo, ut antea dixi. Non laboramus hic
in distinctione, sed in repugnantia cum divina
perfectione, quam difficulter quis poterit o-
stendere.

Ostendo, inquit aliquis, & facilliter; quia
secundum Philosophum 4. Ethic. 1. & 2. item
10. Ethic. 8. eumque imitatum D. Thomam
2. 2. qu. 117. art. 2. & q. 134. art. 3. Liberalitas,
& Magnificencia, circa pecuniae largitionem
versantur. Verba Doct. Angeli 1. loco citato in
corpore, haec sunt: Propria materia Liberalitatis
est pecunia. Et secundo loco cit. in corp. de
Magnificencia sic loquitur: Ad Magnificenciam
pertinet magnos sumptus facere, ad hoc, quòd opus
magnum convenienter fiat. . . . Sumptus autem
est quadam pecunia emissio, à qua potest aliquis
prohiberi per superfluum amorem pecuniae. Et ideo
materia Magnificencia possunt dici & ipsi sumptus,
quibus utitur magnificus ad opus magnum facien-
dum; & ipsa pecunia, quae utitur ad sumptus mag-
nos faciendos: & amor pecuniae, quem moderatur
magnificus, ne sumptus magni impediatur. Sed
quis non videt, haec esse imperfectionis, aded-
que non habere locum in Deo? Respondet
Smil. sup. num. 99. Philosophum 10. Ethic. 8.
ubi excludit liberalitatem à Diis, loqui de ea
prout ab hominibus exercetur, qui sunt libe-
rales in largiendis rebus, quibus ipsi utuntur
ad suam necessitatem, aut utilitatem, adedque
se privant aliquo bono utili, seu necessario, cum
aliis dant. Abstrahendo autem ab hac imper-
fectione, quis dicat absurdum, Deum pecunias
habere, cuius est orbis terrarum, & plenitudo e-
jus; aut Deum alteri dare, cum ipse det omni-
bus affluenter? Et ita Philosophum exponit
ipse D. Thom. 1. part. qu. 21. art. 1. ad 1. hinc
verbis: Quaedam virtutes morales sunt circa opera-
tiones, ut puta circa dationes & sumptus, ut Iustitia
& Liberalitas, & Magnificencia, quae etiam non sunt
in parte sensitiva, sed in voluntate. Unde nil prohibet
hujusmodi virtutes in Deo ponere: non tamen circa
actiones civiles, sed circa actiones Deo convenientes.
Ridiculum est enim secundum virtutes politicas
Deum laudare, ut dicit Philof. in 10. Ethic.

Hercule nihil certius est, quam Deum no-
bis bona naturae & gratiae conferre; imò &
bona corporalia sine ulla prorsus obligatio-
ne, seclusa liberali eorum promissione. Cur
ergo negabimus, Deum esse liberalem? Porò
Magnificenciam Dei multis locis Scrip-
tura sacra commemorat, ut in ea versatus
non potest ignorare; & ideo operae pre-
tium non est, ut in particulari adducantur.
Hoc dico, pecunias & bona temporalia, se-
cundum Smil. sup. n. 100. solum esse quid ma-
teriale respectu virtutis; item, quòd benefi-
cium sit magnum, aut parvum, unum arduum,
& non alterum, in quo videtur Liberalitas di-
stingui à Magnificencia; atque aded, secundum
iplum

108.
Ostenditur
ex Philof.
Liberalita-
tem &
Magnific.
repugnare
Deo.

D. Tho.

Explicatur
Philosophus
Smilifing.

D. Tho.

109.

Deus con-
fert nobis
bona natu-
rae & gra-
tiae, etiam
bona corpo-
ralia.

Hae bona
tantum sūt
quid mate-
riale respec-
tu virtutis

ipsum sunt una virtus, secundum rationem formalem, ut patet ex sup. dictis; quamvis Alii existiment, eas virtutes specie & formaliter distinguui. Elige, quod vis, & non errabis in fide, aut in bonis moribus; & semper verum erit, has virtutes propriè & formaliter esse in Deo, seclusa accidentalitate, & aliis imperfectionibus, quæ proveniunt ex imperfectione subjecti, ut est v. g. moderatio amoris pecuniæ, quam patet in Deo non esse, in quo omnia moderatissima sunt.

110.
Quæ ratione temperantia & fortitudo excludantur à Deo.

Quæ ratione sunt in Deo.

Ex quo etiam à Deo excluduntur temperantia & fortitudo respectu proprii subjecti. Nam illa moderatur affectum voluntatis circa delectabilia tactus in cibo, potu, & venereis; hæc autem circa terribilia mortis. Constat autem in Deo omnes affectus de se esse maxime moderatos. Neque Deum sibi ipsi cibum, potum, aut venerea posse appetere, vel posse subire, aut fugere pericula mortis. Quod si temperantia, & fortitudo accipiantur pro simplici complacentia & affectu circa moderationem cibi, potus, &c. talis complacentia admitti potest in Deo; nam non supponit aliquam passionem moderandam in Deo; sed solum in genere, in illo scilicet subjecto, cui propriè competunt affectus efficaces illius virtutis, quod non ponit imperfectionem in Deo. Quare autem dixerim: Respectu proprii subjecti, patet ex dictis Concluf. 1.

III.

Sic etiam virtus Eutrapeliæ, licet quoad ha-

bitum, seu quasi habitum sit in Deo, non tamen quoad actum, à quò Eutrapeliæ appellatio sortitur, qui est imperare actiones ludicras, quæ in Deo locum non habent. Esse autem in Deo quoad habitum, probat Suis. sup. n. 92. quia sic non differt ab affabilitate, quæ inclinatur ad talem in verbis & factis moderatam, secundum quam alicuius conversatio est proximo grata & accepta; quod autem hoc fiat in verbis factisque seriis, vel ludicris, seu jocosis, est materiale; formale verò conversationis acceptabilitas, quæ nullam involvit imperfectionem; & idè talis conversatio Deo tribuenda. Et videtur fuisse eum Moyle; de quo scriptum est, quod ei loquebatur Deus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum Exod. 33. v. 11. Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Et quis potest dubitare, an talis locutio, seu conversatio, fuerit Moysi grata & accepta? Fuit ergo actus affabilitatis. Atque hæc de virtutibus divinis satis, ut arbitror, pro hoc loco: nam de charitate, & amicitia, de quibus hic nihil diximus, in superioribus actum est.

Sequitur quæstio molestissima de Prædestinatione, & reprobatione tam hominum, quam Angelorum, quæ meretur tomum alterum, & novam disputationem, eamque intitulabimus de Providentia divina, quæ est quid commune ad illa.

